

Marie Neprašová

Využijme Stalinových statí o jazykovědě tvůrčím způsobem v přírodních vědách

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 77 (1952), No. 3, 211--212

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117042>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1952

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

VYUŽIJME STALINOVÝCH STATÍ O JAZYKOVĚDĚ TVŮRČÍM ZPŮSOBEM V PŘÍRODNÍCH VĚDÁCH

MARIE NEPRAŠOVÁ, Praha.

(Došlo 8. března 1952.)

DI
41(04):5
385.5

Myslím, že si musíme všimnout nebezpečí, které škodí naší vědě: nebezpečí zplošťování a vulgarisace marxismu-leninismu. Toto nebezpečí hrozí také naší přírodní vědě. Projevuje se mechanickým, vnějším a povrchním aplikováním pouček dialektického materialismu nebo prostě pouhým deklarováním jejich důležitosti. Není však pracovním návodem k jednání ve vědě, pracovní methodou, která by určovala přístup k problémům, plán a cíl vědecké práce. Není organicky spjat s prací vědce. Někteří naši vědci rozlišují t. zv. ideologickou stránku své práce, která se projeví obyčejně ve zdůvodňování úkolů při plánování nebo v předmluvě či závěru k publikované práci a kde se to hemží projevy uznání k dialektickému materialismu. Tímto povinným vzdáním holdu považují tyto vědci svůj svazek s dialektickým materialismem za skončený a ve vlastní práci si jedou klidně starým způsobem. V nejlepším případě pak v závěru konstatují, že výsledky, ke kterým došli tímto starým způsobem, souhlasí či potvrzují dialektický materialismus, což bývá opět příležitostí k deklaracím o důležitosti dialektického materialismu.

A tak se dialektický materialismus stává jistou vnější okrasou vědecké práce, v nejlepším případě jakousi kontrolou, že to opravdu „vyšlo“. Nestává se však tím, čím má být: methodou vědecké práce, která pomáhá a je sama zdokonalována ve smyslu *Engelsově*: Dialektický materialismus se zdokonaluje s každým důležitým objevem v přírodních vědách.

Nyní jde o to, jak tento stav zlepšit. Myslím, že je tu především jeden velký pomocník, kterého jsme v přírodních vědách dosud nevyužili, s kterým jsme většinou zatím nakládali tak, jak jsem to vyličila u dialektického materialismu.

Jsou to *Stalinovy* stati o jazykovědě. Víte všichni, že svým dosahem přesahují rámec té vědní disciplíny, které jsou věnovány. A že dosud přes iniciativu a výzvu ČSI, který pořádal loni v měsíci československo-sovětského přátelství diskusi na toto thema s referátem doc. *Zicha*

a tento referát rozeslal na naše vysoké školy a vyzýval k detailnějším rozpracováním v jednotlivých oborech, že dosud ani jediný obor přírodních a technických věd nerozpracoval opravdu tvůrčím způsobem bohaté podněty této Stalinovy práce. Mám dojem, že to bylo považováno za zdržování od „opravdové“ práce.

To je přirozeně názor nesprávný, krátkozraký. Pečlivé prostudování a tvůrčí aplikace těchto význačných prací s. Stalina by postavilo naše vědce na solidní basi. Ukázalo by jim příklad tvůrčího nedogmatického používání marxismu, který vychází z toho, že „chápe svět tak, jak je, a nic cizího k němu nepřidává“. Stalinovy práce jsou živým příkladem vědecké nedogmatické aplikace marxismu, která vede k správným hlediskům na problémy vědy a ukazuje metody jejich řešení.

Dále tvůrčí vypracování Stalinových statí nutí vědce zamyslet se nad společenskou úlohou jejich vědy, nad jejím vztahem k výrobě, k základně a nadstavbě a tím dává vědci možnost lépe, hlouběji hodnotit jednak historii jeho vědního oboru a vědecké postavy a jednak svou vlastní práci.

Domnívám se, že je úkolem našich vysokých škol nejen aby dávaly našim studentům solidní vědecké základy příslušného oboru a přehled nejnovějších vědomostí, ale aby také dovedly naši mládež ukázat, jakou historickou cestou se k těmto nejnovějším vědeckým názorům přišlo, jak věda vznikla z potřeb výroby, jak se vyvíjela a vzájemně ovlivňovala výrobu, a jak se v ní odrážejí dějiny základen a příslušných nadstaveb. A současně je třeba studovat z dialekticko-materialistického hlediska metodologii a přístup k problémům u velkých postav naší, sovětské i světové vědy. Je nutno ukázat, jak a kde používali velcí vědci spontánně, neuvědoměle dialektické metody zkoumání a na konkrétních případech demonstrovat souvislost jejich úspěchů a neúspěchů s tímto neuvědomělým a tedy neúplným používáním dialektického materialismu jako metody vědecké práce. Myslím, že by bylo velmi pěkným závazkem pro naše vědce, kdyby si vzali za úkol vypracovat v tomto duchu studie a monografie z historie svého vědního oboru.

Přistoupíme-li k marxismu-leninismu takovýmto opravdovým ne-deklarativním způsobem, pak teprve se stane pro naši práci skutečnou pomocí a slova o nevyčerpatelné pokladnici marx-leninismu nebudou pro nás hluchou frází, ale živou zkušeností.

Proto navrhuji, aby v tomto smyslu byly vypracovány osnovy pro vyučování historie vědy, která se nyní zavádí na přírodovědeckých fakultách.